

BIBLIOTECA DEL NÚVOL
PUNT DE LLIBRE

2021

Gerard Furest

DECÀLEG IRREVERENT
PER A LA DEFENSA DEL CATALÀ

BIBLIOTECA DEL NÚVOL
— PUNT DE LLIBRE —

2021

Gerard Furest

DECÀLEG IRREVERENT
PER A LA DEFENSA DEL CATALÀ

BIBLIOTECA DEL NÚVOL

———— PUNT DE LLIBRE ————

2021

Gerard Furest

DECÀLEG IRREVERENT
PER A LA DEFENSA DEL CATALÀ

Pròleg de Jordi Martí Monllau

Primera edició: Setembre de 2021

© Gerard Furest, 2021

© Del pròleg Jordi Martí Monllau

© D'aquesta edició:

NÚVOL, EL DIGITAL DE CULTURA
Mallorca, 348 (4-1)
08013 Barcelona
nuvol.com

Correcció: Marta Serra

Disseny: Laia Serch Muni

 @nuvol_com

 @nuvol_com

 @elnuvol

ISBN: 978-84-17455-36-1

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes en la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públic.

«Ningú no pot dir amb un mínim de lògica i de sentit comú que respecta, admira o estima la llengua catalana i vol que sobrevisqui (...) si al mateix temps no fa tot el que cal perquè aquesta llengua vegi el restabliment de totes les seves prerrogatives».

«Conviure és viure els uns amb els altres i no pas els uns sota els altres»

Manuel de Pedrolo

Pròleg

En defensa nostra

Entre 1944 i 1945, Jean-Paul Sartre va escriure un seguit d'articles en què reflexionava sobre el comportament dels seus compatriotes durant els anys de la tot just finalitzada ocupació alemanya de França. Van ser quatre articles («La república del silenci», «París sota l'ocupació», «Què és un col·laboracionista» i «El final de la guerra») en els quals el filòsof existencialista mirava d'entendre, però també d'explicar, als francesos i al món, per què la resistència contra l'invasor, si bé havia existit, no havia estat a l'altura de l'autoconcepte que els primers tenien d'ells mateixos, ni de la imatge que en tenia la resta de la humanitat, especialment els seus aliats. No hem dit *entendre* perquè sí, sinó perquè aquesta és sempre la primera motivació del filòsof: situar-se davant de les coses i dels esdeveniments per mirar de comprendre per què han passat, i per què han passat de la manera que ho han fet, quan podrien haver estat diferents o, senzillament, no haver estat.

En aquests escrits, Sartre interroga amb honestedat (que és la primera virtut d'un intel·lectual) els seus records dels anys de guerra, i analitza la seua pròpia experiència, que dona per descomptat que és extrapolable a la de la resta dels francesos que van viure aquells anys des de la no acceptació de la derrota pròpia i la vergonya per la victòria d'un enemic que, un temps abans, havien cregut impotent. Un enemic que actuava guiat pels valors de la cara oculta de la cultura europea.

Sartre vol comprendre, perquè el coneixement, que permet de donar forma a allò que aparentment no encaixa, guareix. I, com que vol comprendre, es mostra comprensiu: explica que, amb els anys i el contacte quotidià, l'enemic resultava «massa familiar», tant que no l'«arribàvem a odiar», i parla de la sensació que l'ocupació i els seus mals van ser una pena que es va patir «sense poder jutjar-la com a immerescuda», perquè la derrota havia estat tan fulminant i aclaparadora que costava no sentir-se'n culpable.

Però Sartre també és sever amb molts dels seus compatriotes, i conclou que, entre ells (de fet, entre tots nosaltres, homes i dones de tots els temps), hi ha una mena de personalitat que tendeix a «plegar-se al fet consumat, sigui aquest el que sigui», i a «aprovar-lo moralment», com si la consumació fos alhora una prova de valor i una benedicció, i això al mateix temps que sembla creure fermament en la bondat del canvi —de qualsevol canvi— i en l'absurditat de mirar cap al passat (absolent d'aquesta manera el present de qualsevol pecat d'origen). Sartre observa en molts dels seus coetanis la temptació d'experimentar «les delícies de no pensar, de no preveure» i la «por de dur a terme l'ofici de ser home» (consideracions amb les quals s'avançava a Hannah Arendt). Els veu units, de vegades, a «una docilitat davant d'un futur que hom renuncia a forjar», i unes altres a una confiança absurda en la pròpia astúcia. Aquesta darrera no seria res més que la màscara a què recorreria qui s'intueix massa feble per tal de fer-se acceptable a si mateix i de cara als altres, i ajornar —potser delegar— la responsabilitat i l'acció.

La quotidianitat de l'ocupació i la familiaritat amb els ocupants, la sensació de no ser prou bons per a aspirar a una altra cosa, la simplicitat i l'absència d'esperit crític (i la incapacitat d'experimentar vergonya que li és connatural, que és símptoma d'un dèficit moral), les ganes de no complicar-se la

vida, i la sublimació de l'horror al conflicte en la il·lusió que hi ha dreceres i plans genials que, arribat el moment (que mai no és ara) permetran que ens en sortim; aquest és el diagnòstic de Sartre a l'hora d'explicar el mal moral de la decadència que descoloria la França ocupada, la que col·laborava, però també la indiferent, aquella que es limitava a esperar. Davant d'aquests, però, i salvant l'honor de tots, els resistents: simbòlics i expectants durant molt de temps, però ardits quan va caldre. Les paraules de De Gaulle que proclamaven que el París ultratjat havia estat alliberat per ell mateix eren una mera hipèrbole, però és indubtablement cert que, al final de la guerra, no només París, sinó tot França, havien estat salvades de la derrota final per la rebel·lia i la constància d'uns pocs.

També el nostre país es mira, ara mateix, perplex, i no s'agrada en la seua decadència, especialment evident —i punyent— pel que fa a la seua vitalitat lingüística. I també per a nosaltres serveix aquell diagnòstic de Sartre: la familiaritat amb la dominació i amb els seus agents, amb un paisatge social de submissió que, per sistemàtic i antic, ha acabat transformant-se en natural, sobretot per a les noves generacions; la ràbia girada envers nosaltres mateixos per tantes humiliacions encaixades; l'acceptació d'un discurs lingüístic hegemònic, d'una ideologia lingüística pensada i divulgada amb la voluntat de legitimar la nostra minorització i residualització, de soscavar la nostra capacitat crítica i fer-nos còmplices de l'execució de la pena capital que s'han pres la llibertat de dictar per al nostre cas; la temptació de sucumbir a la comoditat, a les promeses buides i als cants de sirena d'una societat que ha dut l'art de l'alienació fins a uns nivells de sofisticació mai vistos abans; l'horror al conflicte, a qualsevol conflicte, malgrat saber que, com una esfínx, s'ha interposat en el nostre camí, i que només podrem evitar-lo al preu de perdre'ns a nosaltres mateixos; i, encara, l'efecte estupefaent d'imaginar dreceres que ens permetran

tenir una casa sana i estàlvia a Ítaca, en una jugada definitiva, potser mestra, sense haver de fer l'esforç de pastar ciment, pujar bastides i dreçar parets maó a maó.

És veritat que la culpa no és nostra: on som ens hi han posat. Però també és veritat que la solució passa per nosaltres.

Passa pels ens d'autogovern, pel marge d'acció que encara tenen i pels pressupostos de què disposen. Les nostres institucions no poden defugir la seua responsabilitat impulsora, planificadora i coordinadora. Una coordinació que cal que comenci per elles mateixes, per tal de no desteixir —com una Penèlope que no sap què fa ni què espera— els avenços aconseguits en matèria lingüística amb polítiques aplicades des d'altres àmbits i que acabin resultant contraproductes. Una política lingüística amb sentit és una política lingüística transversal, previsor i constant, perquè el pas del temps és capaç d'enrunar qualsevol edifici de què no es tingui prou cura.

Però passa també per tots i cadascun de nosaltres, pels homes i les dones del poble que parla català: el nostre paper és el de la resistència, una resistència que no s'interrogui sobre si és nodrida o migrada, perquè l'únic que importa és el deure; una resistència que no reculi i que sàpiga aprofitar qualsevol oportunitat per avançar i recuperar el terreny perdut. És aquí, que aquest *Decàleg irreverent per a la defensa del català* pren tot el seu sentit, perquè aquest llibre que us disposeu a llegir és un antídot als mals morals que detallava Sartre i que també ens afecten a nosaltres, i un text per a la rebel·lia i la perseverança imprescindibles per a conquerir un futur a l'altura de les expectatives. Un futur que ens mereixem, que es mereixen els qui no capitulen.

Quan vaig llegir per primer cop el *Decàleg* que teniu a les mans (en la seua primera versió, ja completa, però no definitiva) el vaig devorar al ritme de la seua prosa expressionista i profundament vital. El vaig llegir d'una tirada,

perquè el mateix text m'hi empenyia, per l'estil del seu autor, sí, però també perquè era un text valent que espolsava les catifes, i alhora un manual que em donava eines per a l'acció, per a empènyer la roca fins al capdamunt de la muntanya amb el convenciment que, si ho fèiem bé, la roca no rodolaria enrere. L'expressionisme del text, en què l'ímpetu es combina amb una rigorosíssima exigència estilística, s'adiu amb l'assertivitat que destil·la: totes dues dimensions mouen a la lectura, i totes dues mouen a actuar.

És un text crític, perquè allò què cal fer es dedueix d'allò que s'ha fet malament o d'allò que no s'ha fet i s'ha trobat a faltar. Crític vers unes institucions dimissionàries de la seua funció, negligents i acovardides. És també un text higiènic, perquè despulla els llops de la seua pell de xai i ventila els sepulcres emblanquinats dels fariseus que seleccionen exquisidament quines injustícies mereixen el seu rebuig i quines la seua aprovació. És un text instructiu, perquè actua com una potent palanca per a remoure la llosa d'idees i concepcions que ens desorienten o immobilitzen. I és un text il·lustratiu, perquè assenyala quines són les nostres febleses més importants, mostra camins transitables i crida a l'organització. És, en definitiva, un text pensat i escrit amb l'esperit de la coneguda exhortació gramsciana, però dita en primera persona del plural, perquè, al cap i a la fi, Gramsci ens parla mirant-nos als ulls, i ens diu: «Instruïm-nos, perquè ens caldrà tota la nostra intel·ligència; emocionem-nos, perquè ens caldrà tot el nostre entusiasme; organitzem-nos, perquè ens caldrà tota la nostra força.»

Un decàleg *irreverent* perquè, per a fer-nos mereixedors del nostre respecte, cal que s'acabin les reverències.

Llegiu, però sobretot sigueu.

Jordi Martí Monllau

DECÀLEG IRREVERENT
PER A LA DEFENSA DEL CATALÀ

1. El mur

Si agafes un diccionari i hi cerques la maleïda paraula, *diglòssia*, que ja té una sonoritat de prou mal averany, podràs llegir-hi aquesta definició: «situació sociolingüística en què dos idiomes o parlars són usats amb un valor social diferent». Mastega-la. Empassa-te-la. Paeix-la. Definició alternativa, de collita informal: «desafecció causada per un baix nivell de consciència o de normalització de la llengua, o ambdues alhora, en forma de còctel Molotov». Adona't que aquesta paraulota potser no explica tots els vostres mals. No descriu, al cent per cent, el conflicte lingüístic i els diferents graus de substitució que hi ha als territoris de parla catalana. Sí que conté la clau, però, que pot obrir tant la porta de la tomba que us ha de sepultar com a poble com la porta de la gàbia que, via conscienciació lingüística, us ha d'alliberar. La (refotuda) diglòssia, la més perfecta expressió del bilingüisme asimètric, aquell gran estigma de l'esclau, i de la qual deriven la major part de reflexions d'aquest decàleg, que pretén donar pautes per a anorrear-la.

Emmagatzema a la memòria, per sempre més, aquella reflexió d'un fill del mestissatge com Keanu Reeves, que venia a dir això: avui dia ja no és ni aconsellable ni sobretot necessari exterminar les tribus indígenes de manera física, perquè n'hi ha prou d'abaixar-los l'autoestima amb perseverança perquè desapareguin elles *motu proprio*, amb joia mimètica i tot. En versió nostrada, el «vil suïcidi col·lectiu» de què abominava Salvador Espriu. En sociolingüística gallega, el setanta-quatre